

KSE | Центр досліджень продовольства
та землекористування

Збитки, втрати та потреби сільського господарства через повномасштабне вторгнення

Роман Нейтер
Сергій Зоря
Олександр Муляр

2024

Зміст

Подяки	3
Короткий зміст	4
80 млрд.доларів – збитки та втрати аграрного сектору	4
Загальний підхід до оцінки	6
Збитки	6
Втрати	6
Потреби	6
Сільськогосподарські збитки: 10,3 млрд. дол. США	8
Сільськогосподарська техніка: 5,8 млрд. дол. США збитків	8
Знищені/викрадені фактори виробництва та вироблена продукція: 1,97 млрд. дол. США ..	9
Збитки через пошкодження зерносховищ: 1,8 млрд. дол. США	9
Збитки, завдані багаторічним насадженням: 398 млн. дол. США	10
Збитки, завдані тваринництву: 254 млн. дол. США	10
Збитки, завдані аквакультури та рибальству: 35 млн. дол. США	11
Непрямі втрати: 69,8 млрд. дол. США	12
Втрати через зниження виробництва однорічних культур: 34,3 млрд. дол. США	13
Втрати через зниження виробництва у тваринництві: 5,6 млрд. дол. США	13
Втрати через зниження виробництва - багаторічні культури: 769 млн. дол. США	14
Втрати внаслідок зниження внутрішніх цін через перебої експорту: 24,1 млрд. дол. США.	14
Втрати через збільшення виробничих витрат: 4,4 млрд. дол. США	14
Втрати через витрати на рекультивацію: 329 млн. дол. США	15
Втрати рибальства та аквакультури: 170 млн. дол. США	15
Потреби у реконструкції та відновленні: 56,1 млрд. дол. США	16
Потреби у реконструкції: 9,4 млрд. дол. США	16
Потреби у відновленні: 46,7 млрд. дол. США	17
Підтримка негайного відновлення виробництва: 6,1 млрд. дол. США	17
Підтримка довгострокового відновлення: 35,5 млрд. дол. США	18
Підтримка сільськогосподарських інституцій: 5,02 млрд. дол. США	18
Додаток 1. Методологія	20
Методологія розрахунку збитків	20
Методологія розрахунку втрат	23
Додаток 2. Таблиці	26

Подяки

Звіт підготували Роман Нейтер (Центр досліджень продовольства та землекористування Київської школи економіки KSE Agrocenter), Сергій Зоря та Олександр Муляр (Світовий Банк). Команда глибоко вдячна Продовольчій та сільськогосподарській організації ООН та відділу математичного моделювання та аналізу даних КПІ ім. Ігоря Сікорського, Інституту космічних досліджень НАНУ-СДАУ за їхній неоціненний внесок. Переклад з англійської та верстання звіту – Аліна Одинець.

Цей звіт став можливим завдяки підтримці Global Facility for Disaster Risk Reduction and Recovery (GFDRR), що підпорядковується Світовому банку.¹

¹ *Global Facility for Disaster Reduction and Recovery (GFDRR), www.gfdr.org*

Короткий зміст

У цьому звіті представлені деталі Швидкої оцінки завданих збитків та потреб (RDNA), яка була проведена для сільськогосподарського сектору України в рамках третього звіту RDNA, підготовленого Урядом України, Світовим банком, ООН та Європейським Союзом.² В той час як загальний звіт RDNA містить лише коротку презентацію галузевих результатів, цей звіт детально представляє результати та пояснює методологію, використану для оцінки. Цей звіт не охоплює збитки та втрати в іригації, харчовій промисловості, логістиці сільського господарства та розмінванні, які тісно пов'язані з сільським господарством, оскільки вони охоплюються іншими командами в межах RDNA.

80 млрд.доларів – збитки та втрати аграрного сектору

У звіті міститься інформація про збитки та втрати, що зазнав аграрний сектор України. Звіт наголошує на нагальних потребах на 2024 рік, а також на середньострокових і довгострокових потребах щодо реконструкції та відновлення галузі. Оцінки, представлені в цьому випуску, наведені станом на 31 грудня 2023 року (якщо не вказано інше), майже через два роки після початку повномасштабного вторгнення.

Наслідки вторгнення РФ в Україну для аграрного сектору величезні. **Загальна вартість знищених активів становить 10,3 мільярда доларів**, що на 18% більше, ніж у попередньому випуску огляду.³ Відносно помірне збільшення збитків пояснюється тим, що значна частка активів, розташованих у районах активних бойових дій, вже були пошкоджені станом на момент попередньої оцінки. Найбільшою категорією збитків є пошкоджена та знищена сільськогосподарська техніка, що становить 5,8 млрд доларів США або 56,7% від усіх збитків.

Втрати, що включають недоотриманий дохід виробників сільськогосподарської продукції та збільшення собівартості продукції, зросли більш ніж удвічі порівняно з попереднім оглядом, та склали **69,8 мільярдів доларів**. Ці втрати охоплюють зменшення виробництва рослинництва та тваринництва, втрати через зниження внутрішніх цін на ключові сільськогосподарські культури, підвищення собівартості виробництва та витрати на рекультивацію пошкоджених земель. Таке зростання втрат пояснюється тим, що в попередньому огляді більшість категорій втрат було оцінено лише за 2022

2 *Ukraine - Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3) February 2022 – December 2023 (English)*. Washington, D.C. : World Bank Group.
<http://documents.worldbank.org/curated/en/099021324115085807/P1801741bea12c012189ca16d95d8c2556a>

3 *KSE Agrocenter, Agricultural War Damages, Losses, and Needs Review, Issue 3*,
<https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/05/RDNA2.pdf>

календарний рік, припускаючи швидке відновлення сектору. Натомість у цьому огляді ми також враховуємо зниження виробництва у 2023 та 2024 роках. Крім того, ми припускаємо, що на врожай 2023 року вплинуть нижчі внутрішні ціни, а підвищення виробничих витрат також вплинуло на виробництво 2023 року. Загальні втрати через зниження виробництва в рослинництві становлять 35,1 мільярда доларів, додаткові втрати через зниження виробництва тваринницької продукції становлять 5,6 мільярда доларів, втрати, спричинені зниженням внутрішніх цін, оцінюються в 24,1 мільярда доларів, а втрати через підвищення собівартості виробництва оцінюються в 4,4 мільярда доларів.

Загальні потреби у реконструкції та відновленні протягом наступних 10 років становлять 56 мільярдів доларів США. Пріоритетні потреби на 2024 рік становлять 435 мільйонів доларів США, більшість із яких вже покрито донорським фінансуванням.

Потреби включають підтримку реконструкції - заміну пошкоджених активів (9,4 мільярда доларів США), підтримку негайного відновлення виробництва (6,1 мільярда доларів США) з метою відновлення виробництва, підтримку довгострокового відновлення виробництва (35,5 мільярда доларів США) з метою поглиблення ланцюгів формування вартості та збільшення доданої вартості в секторі разом із покращеною стійкістю виробництва та підтримкою державних інституцій (5 мільярдів доларів), включаючи підтримку ініціатив, спрямованих на прискорення вступу до ЄС.

Загальний підхід до оцінки

Збитки

Збитки – це монетарна вартість знищених та пошкоджених активів сільгоспвиробників. Це передбачає двоетапну процедуру. На першому етапі з використанням даних Державної служби статистики України, досліджень Міністерства аграрної політики та продовольства (МАПФ) та інших джерел оцінюється кількість активів для кожної категорії активів в розрізі регіонів. На другому етапі розраховуються коефіцієнти частки пошкоджених активів для кожної категорії на регіональному рівні. Для деокупованих територій коефіцієнти ураження розраховуються за результатами опитування IPSOS, тоді як для регіонів, де ще тривають активні бойові дії, коефіцієнти припускаються на основі тривалості та інтенсивності військових дій, враховуючи дані дослідження IPSOS, проведеного в Харківській області.

Втрати

Окрім збитків, спричинених знищенням фізичних активів, українські виробники сільгосппродукції зазнають втрат, спричинених, зокрема різким падінням доходів і збільшенням собівартості виробництва. Ці втрати охоплюють наслідки скорочення виробництва в рослинництві та тваринництві, зниження внутрішніх цін, викликане перебоями в експорті, і підвищення витрат виробництва. Втрати від зменшення виробництва розраховуються як грошова різниця між базовим виробництвом (у сценарії без вторгнення РФ) і оцінками виробництва після вторгнення РФ. Збитки, спричинені зниженням внутрішніх цін, охоплюють різницю цін до та після вторгнення, помножену на загальний обсяг продукції, що зазнала цього впливу. Втрати через збільшення витрат на виробництво оцінюються на основі прогнозованого попиту на ключові фактори виробництва та оцінці зростання цін на ці ресурси. Крім того, втрати, пов'язані з потребами рекультивації, оцінюються за допомогою супутникових знімків для визначення площі пошкоджених сільськогосподарських угідь⁴ та урядової постанови для визначення цін на рекультивацію.

⁴ Автори глибоко вдячні колективу Відділу математичного моделювання та аналізу даних КПІ ім. Ігоря Сікорського та Інституту космічних досліджень НАН України-СДАУ на чолі з професором, доктором наук Н. Куссуль, які надали свої оцінки пошкоджених сільськогосподарських угідь для цього дослідження.

Потреби

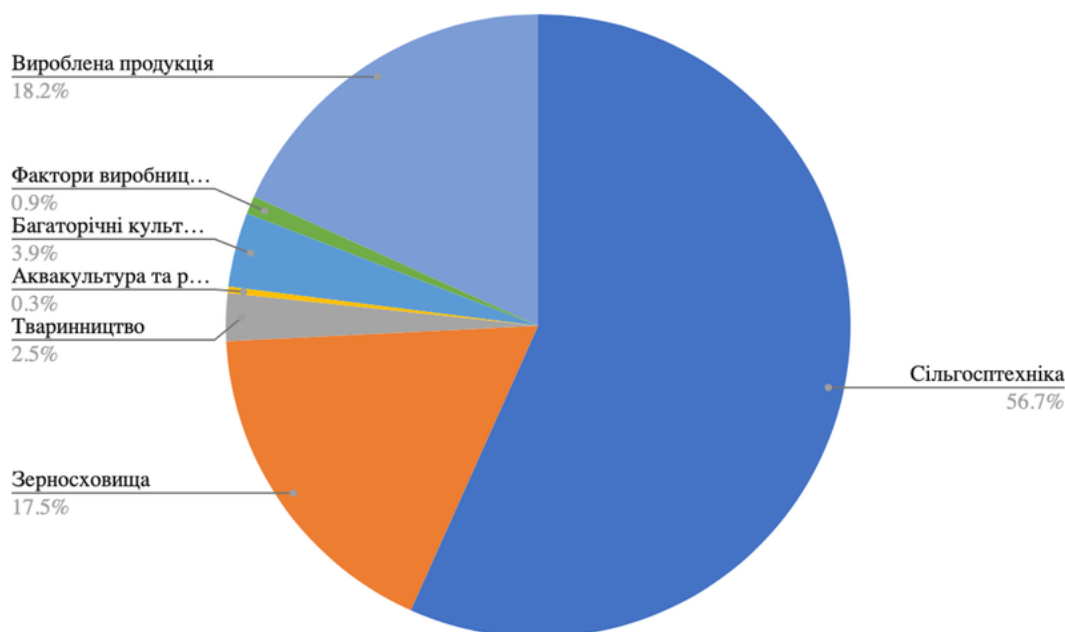
Для оцінки потреб була використана методологія з Керівних принципів оцінки потреб після катастрофи, розроблених GFDRR, Групою Світового банку, Європейським Союзом та Організацією Об'єднаних Націй,⁵ а також обговорення з Міністерством аграрної політики та продовольства, іншими міністерствами, партнерами з розвитку та іншими зацікавленими сторонами.

5 GFDRR, World Bank Group, European Union, United Nations. 2017. *Agriculture, Livestock, Fisheries & Forestry. PDNA Guidelines Volume B* 49 pp.
<https://www.gfdr.org/en/publication/post-disaster-needs-assessments-guidelines-volume-b-2017>

Сільськогосподарські збитки: 10,3 млрд. дол. США

Збитки являють собою грошову вартість фізичних активів, пошкоджених або знищених через вторгнення РФ. За два роки після вторгнення загальні збитки становлять 10,3 мільярда доларів, що на 18% більше, ніж у попередньому році. Відносно помірні темпи цього зростання можна пояснити тим, що значна частина активів у регіонах, де тривають наземні битви, вже була знищена в перший рік вторгнення. Трійка регіонів, які зазнали найбільших збитків, це Запорізька, Херсонська та Луганська області, на які разом припадає 65% від загальних збитків.

Рисунок 1. Розподіл збитків за категоріями

Сільськогосподарська техніка: 5,8 млрд. дол. США збитків

Пошкоджена та знищена сільськогосподарська техніка становить найбільшу категорію збитків на загальну суму 5,8 мільярда доларів США. Ця цифра частково пояснюється значною кількістю активів у цій категорії, які були пошкоджені або знищені, в середньому 18,6% наявної техніки зазнали принаймні

часткового пошкодження через агресію РФ, залежно від конкретного типу сільськогосподарської техніки та обладнання. Іншим фактором, який сприяє значущості цієї категорії збитків, є те, що оцінка базується на вартості зміщення знищеної техніки новою, а не на балансовій вартості пошкодженого устаткування. Отже, зроблено припущення, що всі пошкоджені машини та обладнання будуть замінені новими агрегатами, що значно підвищує оцінку збитків для цієї категорії.

Загалом внаслідок вторгнення частково або повністю пошкоджено близько 181 тисячі одиниць сільськогосподарської техніки та устаткування. Найбільшим джерелом збитків у цій категорії є трактори, приблизно 18,2 тис. з яких знищено і 6,8 тис. пошкоджено (які все ще придатні для ремонту). Вартість заміни знищених та пошкоджених тракторів становить 1,6 мільярда доларів.

Знищені/викрадені фактори виробництва та вироблена продукція: 1,97 млрд. дол. США

Фактори виробництва та вироблена продукція — це єдина категорія, яка залишилася незмінною порівняно з RDNA2. Причина полягає в тому, що в наших попередніх оцінках ми припускали, що вся продукція, що зберігається на окупованих територіях, уже втрачена. На жаль, через обмеження нашої методології ми не змогли порахувати додаткові збитки в результаті ракетних атак по зерновій інфраструктурі, що призвело до знищення вже вироблених товарів. Це означає, що представлені оцінки для цієї категорії слід розглядати радше як мінімальні збитки для цієї категорії.

Відповідно, подібно до RDNA, приблизно 2,8 мільйона тон зерна та 1,2 мільйона тон олійних культур, які знаходяться на окупованих територіях, є пошкодженими або вкраденими, що призвело до збитків у розмірі 1,87 мільярда доларів США. Крім того, знищення та крадіжка ще приблизно 124 тисячі тон добрив, 587 тон засобів захисту рослин і 11,6 мільйонів літрів палива завдали ще 95 мільйонів доларів збитків у цій категорії.

Збитки через пошкодження зерносховищ: 1,8 млрд. дол. США

Зерносховища – це категорія, яка зазнає збитків навіть на відносно далекій відстані від лінії фронту. Незважаючи на те, що лише 37,5% сільськогосподарських угідь у Харківській області перебували під окупацією на

піку вторгнення, 61% сховищ у регіоні були повністю або частково пошкоджені, як показало дослідження IPSOS. Як обговорювалося раніше, ми не можемо враховувати сховища, зруйновані ракетними ударами, через методологічні обмеження. Тим не менш, розрахункова сукупна ємність пошкоджених сховищ становить 3,3 мільйона тон одночасного зберігання, тоді як 11,3 мільйона тон потужностей одночасного зберігання повністю знищено через вторгнення, що призвело до загальних збитків у 1,8 мільярда доларів. Це спричинило скорочення потужностей зберігання агропродукції на 19,5%, без урахування потужностей зберігання, які залишаються цілими, проте є недоступними через окупацію.

Збитки, завдані багаторічним насадженням: 398 млн. дол. США

Порівнюючи з RDNA2 ми перерахували збиток багаторічних насаджень через пошкодження плантацій, використовуючи дані Державної служби статистики України (ДССУ), які оприлюднили площі багаторічних насаджень станом на початок 2023 року. Це оновлення замінює попередню оцінку площ під багаторічними культурами фактичними цифрами. Оскільки під багаторічними насадженнями зазвичай не зменшуються з часом, ми припускаємо, що будь-яке їх зменшення пояснюється наслідками війни. За нашими оцінками, війна призвела до втрати 16,3 тис. га багаторічних насаджень з орієнтовною вартістю відновлення 398 млн дол.

Збитки, завдані тваринництву: 254 млн. дол. США

Подібно до оцінок для багаторічних насаджень, оцінка збитків внаслідок поголів'я в тваринництві була перерахована на основі фактичної кількості голів, відповідно до ДССУ. Переоцінка призвела до зменшення збитків в цій категорії на 4,4% порівняно з RDNA2. Збитки, спричинені зменшенням поголів'я, поділяються на загибель тварин внаслідок активних бойових дій (оцінена за повною відновною вартістю) та загибель через вимушений забій (оцінена за половиною повної відновної вартості). Загалом війна призвела до втрат 238 тис. голів великої рогатої худоби, 544 тис. голів свиней, 131 тис. голів овець і кіз, а також майже 13 млн. голів птиці. Загальний збиток, спричинений зменшенням поголів'я, оцінюється в 254 мільйони доларів США без урахування збитків від зниження виробництва продукції тваринництва, викликаного зменшенням поголів'я.

Збитки, завдані аквакультури та рибальству: 35 млн. дол. США

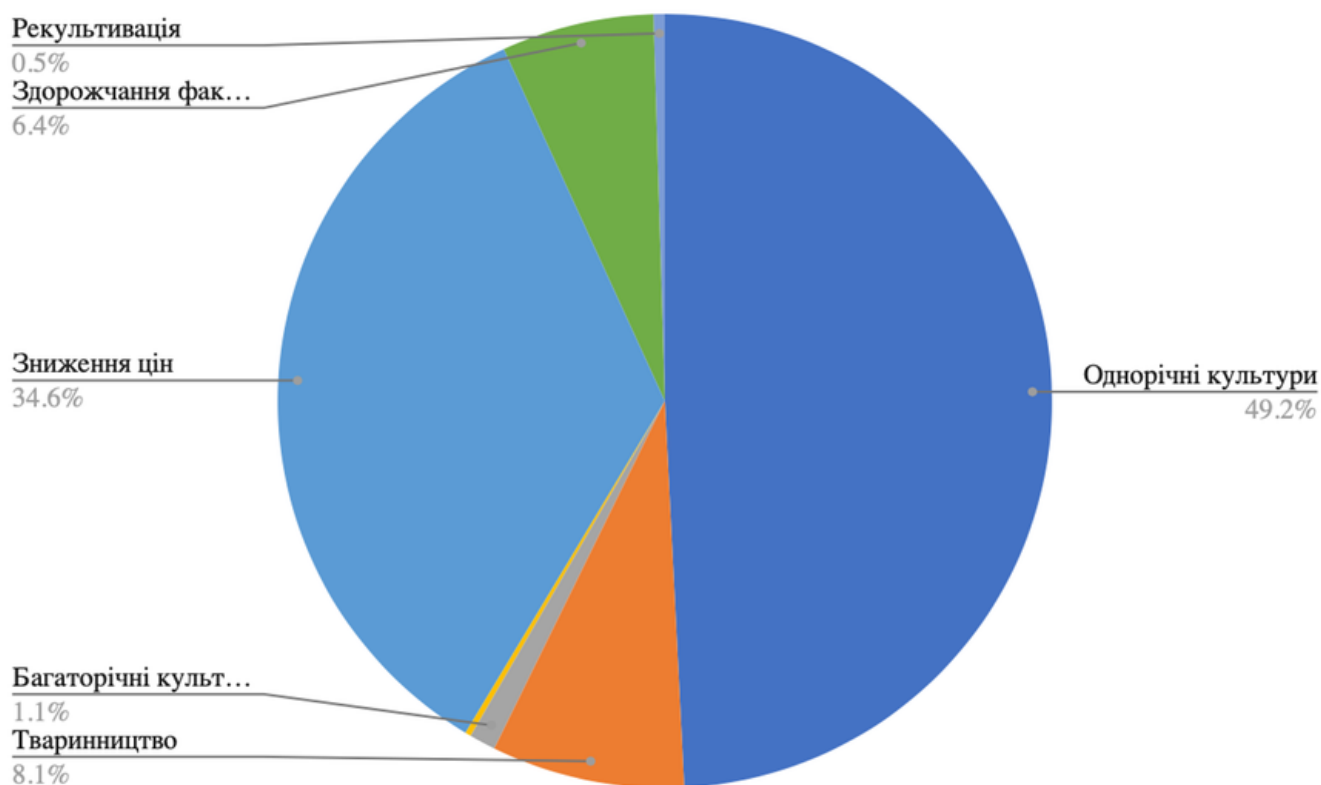
Порівняно з RDNA2, збитки для цієї категорії зросли майже втричі, збільшившись з приблизно 12 мільйонів доларів США (RDNA2) до 35 мільйонів доларів США за цією оцінкою. Суттєвим чинником такого піднесення є руйнування Каховської дамби, що завдало відчутної шкоди цій галузі.⁶

⁶ Звіт про оцінку потреб після катастрофи на Каховській дамбі, <https://ukraine.un.org/en/248860-post-disaster-needs-assessment-report-kakhovka-dam-disaster>

Непрямі втрати: 69,8 млрд. дол. США

Окрім збитків через пошкодження та знищення фізичних активів, українські виробники сільгосппродукції стикаються з непрямими втратами, спричиненими недоотриманням доходів через зниження виробництва, зниженням цін і підвищенням собівартості продукції. На відміну від збитків, які локалізуються на територіях, що постраждали від військових дій, – непрямих втрат зазнають аграрії по всій Україні. Загальні оцінені непрямі втрати становлять 69,8 мільярда доларів, що на 122% більше, ніж втрати, оцінені в RDNA2. Основною причиною такого значного збільшення є те, що в попередній версії оцінок ми в основному (за кількома винятками) включали лише збитки за 2022 рік. У поточній версії оцінок ми не лише охоплюємо збитки, що сталися у 2022 та 2023 календарних роках, але також включаємо прогнозовані збитки для кількох основних категорій, які поширюються на 2024 календарний рік. Детальний розподіл збитків за категоріями та роками представлено в **Таблиці 4**.

Рисунок 2.

Втрати через зниження виробництва однорічних культур: 34,3 млрд. дол. США

Найбільш значима категорія втрат спричинена скороченням рівня виробництва однорічних культур, які є основою українського аграрного сектору. Втрати через скорочення виробництва однорічних культур становлять 34,3 мільярда доларів або 49,2% від усіх втрат агросектору. Зростання втрат в цій категорії є одним з найсуттєвіших, порівняно з RDNA2. У RDNA2 втрати в цій категорії склали лише 13,8 мільярда доларів. Основною причиною збільшення у понад три рази є те, що в RDNA2 ця категорія охоплювала лише зменшення виробництва 2022 календарного року разом зі зменшенням виробництва озимих культур у 2023 календарному році. У поточній версії оцінок ми включаємо три роки зниження сільськогосподарського виробництва — 2022, 2023 і 2024 роки. Лише в 2022-2023 роках ми оцінюємо втрати від скорочення виробництва у 48,6 млн тон для зернових, і 8,7 млн тон для соняшнику. Варто зазначити, що не все скорочення виробництва зараховується до втрат. Ми відносимо до втрат 100% від зниження виробництва спричиненого скороченням посівних площ, і 70% від зниження виробництва, що спричинено зниженням врожайності.

Втрати через зниження виробництва у тваринництві: 5,6 млрд. дол. США

Втрати у тваринництві виникають як через зменшення виробництва внаслідок скорочення поголів'я (2,6 мільярда доларів США втрат), так і через зниження продуктивності, про яке повідомляється в результатах дослідження, проведеного Продовольчою організацією ООН (3 мільярди доларів США втрат). Відтак сукупні втрати в тваринництві оцінюються на загальну суму 5,6 мільярда доларів США. Ці втрати оцінюються для 2022 календарного рік і екстраполюються на три роки скорочення виробництва впродовж 2022-2024 років. Найбільшим джерелом втрат у тваринництві є зменшення виробництва молока, що призвело до непрямих втрат у розмірі 2,9 мільярда доларів США впродовж трьох років. Очікується, що річне виробництво молока зменшилося на 1,3 млн тон через скорочення поголів'я, а додаткове зниження продуктивності призвело до подальшого зниження річного виробництва молока на 1,4 млн тон. Оцінка наслідків змін продуктивності, спричинених війною, у секторі тваринництва підлягає подальшому перегляду в наступній версії огляду, залежно від наявності даних.

Втрати через зниження виробництва - багаторічні культури: 769 млн. дол. США

Втрати через скорочення виробництва багаторічних культур розраховуються на підставі зменшення площі багаторічних насаджень. Ми припускаємо, що навіть за малоймовірного сценарію закладання всіх знищених насаджень в поточному році потрібен деякий час, перш ніж новостворені насадження дадуть плоди. Таким чином, ми оцінюємо втрати за три роки зниження врожаю ягідних культур і п'ять років зниження врожаю зерняткових і кісточкових культур. Загальна оцінка втрат для цих категорій становить 769 млн. доларів, при цьому щорічне скорочення врожаю багаторічних культур оцінюється в 458 тис. тон.

Втрати внаслідок зниження внутрішніх цін через перебої експорту: 24,1 млрд. дол. США

Друга за величиною категорія втрат є результатом зниження внутрішніх цін на основну сільськогосподарську продукцію. Таке зниження цін призвело до втрат на загальну суму 24,1 мільярда доларів або майже 35% усіх непрямих втрат. Перебої в експорті через військово-морську блокаду РФ значно ускладнили логістичні маршрути для українського аграрного експорту, зменшивши попит на сільськогосподарську продукцію на внутрішньому ринку та збільшивши витрати на логістику, що призвело до різкого зниження внутрішніх цін. Ця категорія втрат також демонструє значне збільшення втрат, порівняно з RDNA2. У RDNA2 ми припускали, що ситуація зі зниженням внутрішніх цін буде вирішена найближчим часом та вплине лише на залишки урожаю 2021 та на врожай 2022 року. Станом на зараз морський коридор, відкритий Україною, збільшив український експортний потенціал, але різниця між внутрішніми та світовими цінами залишається значно вищою за рівень до вторгнення, що вказує на те, що вплив вторгнення на внутрішні ціни зберігається. У поточній редакції оцінок ми припускаємо, що скорочення внутрішніх цін матиме вплив на весь врожай 2023 року, але ситуація покращиться в 2024 календарному році, і різниця між внутрішніми та світовими цінами для врожаю 2024 календарного року повернеться до рівня до повномасштабного вторгнення.

Втрати через збільшення виробничих витрат: 4,4 млрд. дол. США

Одним із наслідків вторгнення РФ в Україну для сільгоспвиробників є зростання

цін на фактори виробництва. Ми оцінили наслідки підвищення цін для двох ключових факторів виробництва: палива та добрива. Під час підготовки RDNA2 використовувалися оцінки зміни ціни на добрива, а не фактична зміна цін. У поточній версії оцінки ми використовуємо дані Міністерства аграрної політики та продовольства (МАПП), щоб проаналізувати втрати, понесені через підвищення собівартості виробництва в 2022 році. У RDNA2 ми оцінили втрати для цієї категорії у 844 мільйони доларів США на 2022 рік. Використовуючи оновлені дані, тепер ми оцінюємо втрати через здорожчання факторів виробництва у 2022 році у 3,2 мільярда доларів. Оскільки ціни на фактори виробництва впали в 2023 році, але залишалися вищими, порівняно з рівнем до вторгнення - ми також оцінили втрати через вищі ціни на фактори виробництва в 2023 році, що призвело до додаткових 1,2 мільярда доларів США втрат. Таким чином, загальні втрати в цій категорії становлять 4,4 мільярда.

Втрати через витрати на рекультивацію: 329 млн. дол. США

Хоча розмінування сільськогосподарських земель не розглядається в цьому аналізі, рекультивація пошкоджених земель включена в нашу оцінку. Після першого року вторгнення було пошкоджено приблизно 836 тисяч гектарів сільськогосподарських угідь, що призвело до втрат у розмірі 184 мільйонів доларів через необхідність рекультивації. Станом на жовтень 2023 року ця кількість зросла до 1,5 млн га сільськогосподарських угідь, що становить 3,6% усіх сільськогосподарських угідь в Україні. Таким чином орієнтовна вартість рекультивації зросла до 329 мільйонів доларів.

Втрати рибальства та аквакультури: 170 млн. дол. США

Є два основні чинники, що сприяють збільшенню втрат у рибальстві та аквакультурі в поточній версії оцінок, порівняно з RDNA2. По-перше ми екстраполювали втрати через скорочення виробництва у 2022 році на 2023 та 2024 календарні роки. Друга причина зростання втрат в цій категорії — підлив Каховської дамби, який призвів до додаткових втрат у розмірі 9 мільйонів доларів. Відтак, сумарні втрати в цій категорії склали 170 мільйонів доларів.

Потреби у реконструкції та відновленні: 56,1 млрд. дол. США

Враховуючи масштаби збитків та втрат, яких зазнали сільгоспвиробники в Україні, повне відновлення потенціалу галузі потребує значних ресурсів. Ми виділяємо дві великі категорії потреб – потреби у реконструкції та потреби у відновленні. Потреби у реконструкції спрямовані на заміну пошкоджених активів, тоді як потреби у відновленні відображають ресурси потрібні для відновлення сектору шляхом вирішення проблем, з якими сектор стикається, разом із підвищенням екологічності (sustainability) виробництва, розвитку виробництва з доданою вартістю та підтримкою інституцій. Потреби оцінюються на період 10 років, при цьому особлива увага приділяється пріоритетним потребам на 2024 рік. Ці пріоритети оцінюються виходячи із консультацій з Міністерством аграрної політики та продовольства (МАПП), іншими міністерствами, а також статистики виділеної донорської підтримки для сільського господарства України на 2024 календарний рік. Загальні потреби у реконструкції та відновленні оцінюються в 56,1 мільярди доларів США. Детальний розподіл потреб наведено в **Таблиці 5**, тоді як фактична підтримка донорів представлена в **Таблиці 6**.

Потреби у реконструкції: 9,4 млрд. дол. США

Потреби у реконструкції визначають ресурси, необхідні для заміни пошкоджених активів, що мають вирішальне значення для відродження сільськогосподарського виробництва. Порівняно з RDNA2, ми виключили компенсацію за знищені та вкрадені фактори виробництва та готову продукцію. з потреб реконструкції, що призвело до загальної суми потреб в реконструкції в розмірі 9,4 мільярда доларів США, лише на 100 мільйонів доларів більше, ніж потреби реконструкції в RDNA2. Через відсутність донорського та державного фінансування на проекти з заміщення знищених активів, ми не виділяємо потреби у реконструкції серед негайних потреб у 2024 році, розподіливши їх на середньо- та довгострокову перспективу.

Розподіл потреб у реконструкції між категоріями активів відповідає розподілу збитків між категоріями. 20% премія над збитками, згідно з принципом «відбудовуй краще» (*build back better*), передбачається для всіх категорій

збитків, за винятком збитків через знищення сільськогосподарської техніки, де премія була встановлена на рівні 10%. Нижча премія для пошкодженої сільгосптехніки порівняно з іншими категоріями збитків пояснюється оцінкою збитків для цієї категорії не за балансовою вартістю, а за відновною вартістю нових активів.

Потреби у відновленні: 46,7 млрд. дол. США

Потреби у відновленні охоплюють три категорії: підтримка негайного відновлення виробництва (6,1 мільярда доларів), підтримка довгострокового відновлення (35,5 мільярда доларів) і підтримка державних інституцій (5,0 мільярда доларів), що становить 46,7 мільярда доларів протягом наступних 10 років.

Підтримка негайного відновлення виробництва: 6,1 млрд. дол. США

У 2024 році абсолютним пріоритетом є підтримка негайного відновлення виробництва: 402 мільйони доларів США з 435 мільйонів доларів потреб 2024 року, виділені на цю категорію. Більша частина підтримки, що становить 55% від усіх потреб у категорії «Підтримка для негайного відновлення виробництва», спрямовується на програму компенсації процентних ставок, спрямовану на вирішення проблем з ліквідністю серед сільськогосподарських виробників. Загальна потреба по цій програмі оцінюється в 3,4 мільярда доларів, причому 320 мільйонів доларів буде виділено в 2024 році, а більша частина фінансування 2024 року (250 мільйонів доларів) вже надано донорами. Іншою програмою, спрямованою на підтримку ліквідності, є фінансування Фонду Часткового Гарантування Кредитів та надання часткових гарантій для фінансування сільськогосподарського сектору із загальною оціночною потребою в 631 мільйон доларів США, з яких 11 мільйонів доларів США є безпосереднім пріоритетом на 2024 рік.

Другою за величиною категорією підтримки негайного відновлення виробництва є гранти та фактори виробництва для малих виробників із загальною потребою 1,07 мільярда доларів протягом наступних 10 років. Фінансування для цієї категорії на 2024 рік вже зарезервовано донорами в розмірі 71 млн. дол. США.

Потреба у рекультивції пошкоджених сільськогосподарських угідь оцінюється в 1,05 мільярда доларів США протягом наступних 10 років, що значно перевищує

втрати в цій категорії. Цьому сприяє кілька основних причин. По-перше, обсяг пошкоджених сільськогосподарських угідь, ймовірно, збільшиться до кінця війни. Також, оскільки вартість рекультивації розраховується на основі постанови - фактичні витрати на рекультивацію також можуть бути вищими.

Програма для закупівлі зернових рукавів та іншої інфраструктури зберігання була присутня в RDNA2, але була вилучена з поточної версії оцінок, оскільки українські сільгоспвиробники більше не мають високих перехідних залишків, котрі спричинили додатковий тиск на інфраструктуру для зберігання у 2022 році.

Підтримка довгострокового відновлення: 35,5 млрд. дол. США

Ця категорія потреб спрямована на підвищення продуктивності в сільськогосподарському секторі, сприяння стійкості до зміни клімату, розвитку ланцюжків постачання та збільшення доданої вартості в секторі.

Ця категорія включає в себе програми інвестиційних грантів, значна частина яких виділяється на сприяння *climate-smart* технологіям для рослинництва (15,0 мільярдів доларів) та тваринництва (9,0 мільярдів доларів).

Друга за величиною програма в цій категорії включає інвестиційні гранти для інтегрованих харчово-енергетичних систем, включаючи виробництво біогазу, з оціночними потребами в 8,0 мільярдів доларів США та без фінансування, зарезервованого на 2024 рік.

Дві інші програми в цій категорії охоплюють інвестиційні гранти для багаторічних культур (2,5 мільярда доларів США, з 13 мільйонів доларів США на 2024 рік в рамках програми *e-Робота*) і на рибальство та аквакультуру (1,0 мільярд доларів США).

Підтримка сільськогосподарських інституцій: 5,02 млрд. дол. США

Вторгнення збільшило навантаження на ключові сільськогосподарські державні інституції. Виклики, пов'язані з європейською інтеграцією, також вимагають додаткових ресурсів і збільшення потенціалу державних установ. В перелік таких інституцій входять, зокрема, Міністерство аграрної політики та продовольства України, Держпродспоживслужба, лабораторії, дослідницькі та освітні установи, а також ініціативи, спрямовані на підтримку політичного

діалогу та зміцнення українських державних інституцій. Загальна потреба в цій категорії становить 5,02 мільярда доларів США, з яких 20 мільйонів доларів США виділено на 2024 рік, з яких 18,25 мільйонів доларів США вже зарезервовано донорами.

Додаток 1. Методологія

Методологія розрахунку збитків

Збитки розраховуються як грошова вартість матеріальних активів, знищених, викрадених або частково пошкоджених (але все ще придатних для ремонту та відновлення) через військові дії та окупацію. Оцінка є непрямомою, базується на базовій лінії активів у формі сільськогосподарської техніки, зерносховищ, площі багаторічних насаджень, поголів'я худоби, а також факторів виробництва та виробленої продукції. Також ми диференціюємо території за передбачуваною серйозністю пошкоджень. У регіонах без активних бойових дій, котрі не зазнавали окупації збитки вважалися рівними нулю (за винятком збитків рибальства та аквакультури, оцінки яких надані командою ФАО).

Ми використовуємо інформацію з опитування, проведеного IPSOS для швидкої оцінки шкоди та потреб Світового банку в Україні. Опитування охоплює чотири регіони – Київську, Сумську, Чернігівську та Харківську області. Виходячи зі схожості щодо частки регіону, постраждалого від активних бойових дій, і тривалості бойових дій, ми використовуємо оцінки для Харківської області як проксі для Донецької області та оцінки для Київської області – як проксі для Миколаївської обл. У той же час у Донецькій області ми очікуємо, що всі активи, які були частково пошкоджені в другій оцінці збитків і потреб (RDNA2)⁷ зараз повністю знищені.

Для всіх інших регіонів, які постраждали від війни (Запорізька, Херсонська та Луганська області), ми використовуємо той самий підхід, що й у RDNA2.⁸ Ми припускаємо, що активні бойові дії в регіоні призведуть до пошкодження/знищення всіх виробничих фондів через рік для Луганської області та через два роки для Херсонської та Запорізької областей. У Луганській області, яка перебувала під майже повною окупацією з початку вторгнення, ми припускаємо, що всі активи, які були частково пошкоджені в РДНА2, є повністю пошкодженими в цій версії оцінки. Таким чином, у поточній оцінці ми припускаємо, що всі активи в Херсонській та Запорізькій областях пошкоджені частково або повністю. Винятком є лише коефіцієнти пошкодження сільськогосподарської техніки. Ми очікуємо, що з кожного з цих трьох регіонів буде евакуйовано по 10% техніки.

⁷ Збитки, втрати та потреби сільського господарства під час війни, <https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/05/RDNA2.pdf>

⁸ Дивитись Додаток 1 <https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/05/RDNA2.pdf>

Порівняно з RDNA2, не було зроблено жодних змін щодо частки пошкоджених факторів виробництва (паливо, добрива, пестициди) та виробленої продукції. У RDNA2 коефіцієнти збитків для цих категорій були оцінені як частка цих активів, пошкоджених у Харківській області, скоригована на різницю в частках на окупованих територіях.

У цій оцінці ми також змінили підхід до оцінки збитків тваринництву та багаторічних насаджень. Базою збитків у тваринництві в цій оцінці є зменшення поголів'я тварин за даними Державної служби статистики України (за період з 01.01.2022 по 01.01.2023). Зменшення кількості голів ми оцінили по всіх регіонах, які постраждали від активних бойових дій та окупації. Щоб відрізнити зменшення чисельності голів через пошкодження та зменшення через вимушений забій, використовуємо результати обстеження ФАО для кожного виду тваринницького фонду. Так само, для багаторічних культур ми оцінили збитки як різницю посівних площ між 2021 та 2022 роками.

Таблиця 1. Джерела інформації, використані для оцінки збитків (базова лінія та ціни за одиницю)

Індикатор	Джерела базової лінії	Джерела цін за одиницю
Сільськогосподарська техніка	ДССУ, 2019	ДССУ, 2020 – середня ціна техніки, яку закуповують агрокомпанії
Сільськогосподарська техніка домогосподарств	ДССУ, 2019	Для тракторів – середня ціна імпортного трактора з Білорусі у 2021 році, для зернозбиральних комбайнів – середня ціна імпортованого з Китаю зернозбирального комбайна у 2021 році.
Зерносховища	ДССУ, 2021	Інтерв'ю з експертами галузі
Тваринництво	ДССУ, 2021	Власні оцінки з використанням b2b оголошень, травень 2022

Бджоловодство	Реєстр бджолярів, 2021	ГО "Братство Українських Пасічників", вартість бджільницького інвентарю, 2021 р.
Рибальство та аквакультура	ДССУ, 2021, Держрибагентство	
Багаторічні насадження	ДССУ, 2021	Інтерв'ю з експертами галузі
Добрива	Середнє споживання добрив (ДССУ, 2018-2020 рр.), опитування Міністерства щодо закуплених засобів виробництва (лютий 2022 – березень 2022).	Митні дані за 2021 р. + прогнозне зростання цін через індекс цін на добрива (Світовий банк)
Паливо	Витрата палива, ДССУ, 2020. Опитування Міністерства щодо закуплених ресурсів (лютий 2022 – березень 2022).	ДССУ, травень 2022 р
ЗЗР	Споживання засобів захисту сільсько-господарських культур, ДССУ, 2020, опитування Міністерства щодо закуплених засобів виробництва (лютий 2022 – березень 2022).	ДССУ, 2020
Вироблена продукція	ДССУ, січ 2022, дисконтовано до обсягів експорту в січні та лютому 2022 р.	Украгроконсалт, світові ціни, травень 2022

Методологія розрахунку втрат

Втрати через зниження виробництва однорічних культур.

В якості бази для річного виробництва сільськогосподарських культур ми використовуємо дані про посівні площі, опубліковані Державною службою статистики України (ДССУ) за 2021 рік, і середню врожайність за 2020-2021 роки, щоб згладити коливання врожайності через погодні умови.

У цьому розділі ми відносимо до втрат 100% втрат продукції, спричинених зменшенням посівних площ, і 70% зниження врожайності відносимо на чинники війни (таким чином, зараховуючи це зниження врожайності до втрат), враховуючи зміни в технологіях виробництва.

Оскільки дані про виробництво за 2022 календарний рік доступні в ДССУ, ми використали ці дані для оцінки втрат виробництва однорічних культур у 2022 календарному році.

Для річних втрат урожаю 2023 року ми оцінили зміну посівної площі порівняно з 2021 календарним роком, використовуючи офіційну інформацію про площі посіву озимих культур у 2022 календарному році та ярих культур у 2023 календарному році. Ми порівняли ці посівні площі з відповідною статистикою МАПП за 2020-2021 календарні роки, щоб отримати відсоткову зміну посівних площ, яку ми застосували до базових площ збирання 2021 року.

Потім ми використали дані МАПП щодо збиральної кампанії 2023 року, щоб оцінити середню продуктивність на рівні регіону для кожної з культур. Урожайність категорії «інші культури» за 2023 рік оцінювалася як середня зміна врожайності чотирьох основних культур: пшениці, ячменю, кукурудзи та соняшнику.

На відміну від RDNA2 у поточній оцінці, оскільки війна, ймовірно, вплине на виробництво 2024 року, ми вирішили включити майбутні втрати – втрати від нижчого річного виробництва сільськогосподарських культур у 2024 році. Ми оцінили річні втрати виробництва сільськогосподарських культур 2024 року як середні втрати для даної культури в даному регіоні між 2022 і 2023 роками.

Втрати через зниження виробництва – тваринництво

Ми замінили кількість поголів'я у секторі тваринництва після вторгнення на офіційні дані ДССУ. Подібно до RDNA2, ми також припускаємо, що

продуктивність худоби знизилася через війну. Точне зниження продуктивності таке ж, як і в RDNA2, і оцінюється на основі опитування ФАО.⁹ Ми відносимо до втрат усе зменшення виробництва після вторгнення. У цю оцінку ми також враховуємо прогнозовані збитки для виробництва тваринницької продукції. Таким чином, у цій оцінці ми оцінили втрати виробництва за три роки зниження виробництва (екстраполюючи результати 2022 календарного року на всі три роки зниження виробництва).

Втрати через зниження внутрішніх цін на основні культури

У RDNA2 ми припустили, що нижчі ціни на експортно-орієнтовані товари стосуватимуться лише врожаю 2022 року та перехідних залишків урожаю 2021 року. Оскільки логістика з України залишається громіздкою та дорогою, українські фермери продовжують зазнавати збитків через логістичні перешкоди. У цій оцінці ми припускаємо, що зниження цін на основні експортоорієнтовані культури (пшениця, соняшник, кукурудза, ячмінь) також вплине на врожай 2023 року. Ми оцінюємо різницю в цінах на врожай 2023 року, використовуючи дані МАПП¹⁰ про ціни на основні види продукції за 2021 та 2023 роки.

Втрати через підвищення собівартості продукції

Ми провели переоцінку втрат 2022 року через вищі витрати на виробництво, використовуючи ціни МАПП10 для основних факторів виробництва. Цінова різниця на добрива оцінювалася як різниця між середніми цінами 2021 та 2022 років на п'ять найпоширеніших в Україні добрив (аміачна селітра, карбамід, хлористий калій, фосфат амонію та NPK 10:26:26). Хоча ціни на фактори виробництва (паливо та добрива) знизилися в 2023 році, але ціни залишаються значно вищими, ніж ціни до вторгнення. Таким чином, у поточній оцінці ми оцінюємо втрати через подорожчання факторів виробництва (підвищення цін на пальне та добрива) також і на 2023 календарний рік.

Втрати – рибальство та аквакультура

Подібно до інших секторів, у RDNA3 ми включаємо прогнозовані втрати для галузей рибальства та аквакультури. Роблячи це, ми екстраполюємо оцінки RDNA2, які були оцінені для 2022 року, на 2023 та 2024 років, а також додаємо втрати через підлив Каховської ГЕС.

⁹ FAO, *Ukraine: Impact of the war on agriculture and rural livelihoods in Ukraine*, <https://www.fao.org/3/cc3311en/cc3311en.pdf>

¹⁰ Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine, *Effect of war on the profitability of agribusiness*, <https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/viyni-na-pributkovist-silskogospodarskogo-virobnitstvavipusk-2.pdf>

Втрати – рекультивація пошкоджених сільгоспугідь

Для оцінки втрат від пошкодження сільгоспземель ми спираємось на оцінки відділу математичного моделювання та аналізу даних КПІ ім. Ігоря Сікорського Інституту космічних досліджень НАНУ-СДАУ. Команда використовувала супутникові дані, щоб класифікувати поля як пошкоджені, і надала команді RDNA оцінки пошкоджених сільськогосподарських угідь. Для оцінки вартості одиниці рекультивації – ми спиралися на постанову Уряду, яка регламентує формулу рекультивації пошкоджених сільгоспугідь.¹¹

11 Див. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0406-22#Text>, та <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0285-98#n97>

Додаток 2. Таблиці

Таблиця 2. Регіональний розподіл збитків і втрат, млн. дол. США

Область	Збитки	Втрати	Всього	% від загального
Вінницька	-	4,768	4,768	5.96%
Волинська	-	1,013	1,013	1.26%
Дніпропетровська	1	3,720	3,721	4.65%
Донецька	912	3,700	4,612	5.76%
Житомирська	0	2,003	2,003	2.50%
Закарпатська	-	316	316	0.39%
Запорізька	2,929	4,656	7,585	9.47%
Івано-Франківська	-	667	667	0.83%
Київська	456	3,206	3,662	4.57%
Кіровоградська	1	2,900	2,901	3.62%
Луганська	1,747	2,799	4,546	5.68%
Львівська	-	1,072	1,072	1.34%
Миколаївська	476	3,385	3,861	4.82%
Одеська	1	2,534	2,535	3.17%
Полтавська	0	3,818	3,819	4.77%

Рівненська		1,008	1,008	1.26%
Сумська	119	3,402	3,521	4.40%
Тернопільська	-	1,782	1,782	2.23%
Харківська	1,360	6,000	7,359	9.19%
Херсонська	2,050	5,660	7,710	9.63%
Хмельницька	-	4,063	4,063	5.07%
Черкаська	1	3,131	3,132	3.91%
Чернівецька	0	377	377	0.47%
Чернігівська	234	3,785	4,019	5.02%
Всього	10,288	69,763	80,052	

Таблиця 3. Збитки сільського господарства від війни за видами

	Повністю зруйновано , #	Частково зруйновано , #	Збитки, млн. дол. США
Сільськогосподарська техніка			5831.9
Трактори	130,529	18,184	1611.3
Вантажні автомобілі	78,678	9,899	511.0
Зернозбиральні комбайни	31,588	4,663	978.7
Машини для збирання овочів і баштанних культур	447	118	9.8
Сільськогосподарські причепи. напівпричепи	64,800	8,474	185.3
Плуги	51,447	6,612	146.3
Культиватори	71,633	11,590	282.6

Борони	160,004	19,496	403.9
Сівалки (крім сівалок для добрив)	66,511	10,917	882.6
Косарки	10,196	1,356	8.2
Розпушувачі-підшивачі	16,862	2,385	69.9
Прес-пакувальники. в тому числі преси-підбирачі	8,226	1,039	40.1
Розкидачі гною та добрив (включаючи сівалки добрив)	23,878	2,683	52.9
Очисники зерна	21,591	3,016	63.9
Доїльні та молочні апарати	4,334	400	7.1
Очищувачі молока. охолоджувачі молока	2,555	209	3.6
Машини для приготування кормів	4,046	420	7.4
Роздавачі кормів	5,040	472	13.3
Транспортери гною	11,958	1,094	3.3
Трактори (Домогосподарства)	180,078	25,407	453.1
Зернозбиральні комбайни (Домогосподарства)	14,586	2,168	97.6
Зерносховища			1802.9
Зерносховища (т. тон)	11,351	3,341	1802.9
Тваринництво			253.9
Велика рогата худоба (т. голів)	2,704	100	147.8
Свині (т. голів)	5,559	122	53.0
Вівці та кози (т. голів)	1,089	46	7.4
Птиця (т. голів)	193,940	1,632	13.9
Бджоли (роїв)	86,902	192,526	31.9

Рибальство та аквакультура			34.7
Об'єкти аквакультури	177		27.1
Об'єкти аквакультури - розведення	29		0.6
Рибальство - кількість виробників	23		7.0
Багаторічні культури			397.6
Ягідні культури, га	2,307		46.1
Кісточкові культури, га	9,200		230.0
Зерняткові культури, га	4,857		121.4
Викрадені/втрачені фактори виробництва та вироблена продукція			1967.4
Добрива (тон)	123,825		67.4
Заходи захисту рослин (тон)	587		6.7
Паливо (т. л.)	11,582		21.2
Зернові (т. тон)	2811		983.7
Соняшник (т. тон)	1227		888.4
Всього			10,288.4

Таблиця 4. Оцінка поточних втрат в порівнянні з RDNA2

RDNA2, млн. дол. США		Поточна оцінка, млн. дол. США			
Втрати через зниження виробництва	Однорічні посіви-2022	\$10,511	Втрати через зниження виробництва	Однорічні посіви - 2022	\$10,638
	Однорічні посіви- 2023 (тільки озимі)	\$3,294		Однорічні посіви - 2023	\$12,245
				Однорічні посіви - 2024	\$11,441
	Багаторічні насадження	\$450		Багаторічні насадження	\$769
	Тваринництво - 2022	\$1,670		Тваринництво - 2022, 2023, 2024	\$5,624
Втрати через зниження цін	2021 та 2022 врожай	\$14,480	Втрати через зниження цін	2021 та 2022 врожай	\$14,281
				2023 врожай	\$9,828
Втрати через підвищення собівартості продукції	2022 виробництво	\$844	Втрати через підвищення собівартості продукції	2022 виробництво	\$3,217
				2023 виробництво	\$1,219
Рекультивация землі		\$184	Рекультивация землі		\$329
Збитки рибальства та аквакультури		\$54	Збитки рибальства та аквакультури	2022, 2023, 2024	\$170
Всього		\$31,488	Всього		\$69,763

Таблиця 5. Потреби реконструкції та відновлення агросектору

Категорія	Складові	2023 [для довідки]	2024	2025-2027	2028-2033	2024-2034
Потреби реконструкції	(а) Підтримка реконструкції:			3,134	6,268	9,402
	Зерносховища			721	1,442	2,163
	Сільгосп техніка			2,138	4,277	6,415
	Багаторічні насадження			159	318	477
	Тваринництво, рибальство та аквакультура			115	231	346

Потреби відновлення	(b) Підтримка негайного відновлення сільсько-господарського виробництва:	590	402	2,054	3,667	6,122
	Компенсація відсоткової ставки (кредитна програма 5-7-9)	300	320	1,050	2,000	3,370
	Часткові кредитні гарантії для сільського господарства	20	11	287	333	631
	Гранти та фактори виробництва для малих сільськогосподарських виробників	120	71	333	667	1,071
	Зернові рукави	50				
	Повні та співфінансовані гранти на виробництво альтернативної енергії	50				
	Рекультивация пошкоджених сільгоспугідь	50		383	667	1,050
	(c) Підтримка довгострокового відновлення сільського господарства:	30	13	11,833	23,667	35,513
	Інвестиційні гранти для просування climate-smart crop production (включаючи механізацію)			5,000	10,000	15,000
	Інвестиційні гранти для садівництва та овочівництва	30	13	833	1,667	2,513
	Інвестиційні гранти на розвиток climate-smart livestock production			3,000	6,000	9,000
	Інвестиційні гранти для інтегрованих харчово-енергетичних систем, вкл. біогаз			2,667	5,333	8,000
	Інвестиційні гранти для рибальства та аквакультури			333	667	1,000
	(d) Підтримка сільськогосподарських інституцій	10	20	1,667	3,333	5,020
	Всього	630	435	18,688	36,935	56,057

Таблиця 6. Актуальна донорська підтримка

Види діяльності/інвестицій	2023	2024	2025	ВСЬОГО
Підтримка безпосереднього відновлення сільськогосподарського виробництва	273,8	448,2	134,9	856,9
Компенсація відсоткової ставки (кредитна програма 5-7-9)	180,0	250,0	70,0	500,0
Часткова кредитна гарантія для сільського господарства	21,8	6,8	0,8	29,4
Додаткова ліквідність для фінансування сільського господарства	3,5	3,5	3,5	10,5
Гранти на виробництво для малих сільськогосподарських виробників		173,2	50,0	223,2
Матеріально-технічні ресурси і грошова підтримка для малих сільськогосподарських виробників	51,6	11,2	8,3	71,1
Розподіл серед сільськогосподарських виробників/рукавів для зберігання продукції та іншого обладнання для зберігання	2,3	2,3	2,3	7,0
Закупівля техніки	14,5	1,2		15,7
Підтримка довгострокового відновлення аграрного сектору	46,7	21,9	15,8	76,0
Розвиток інфраструктури зберігання продукції	4,7	4,7	14,7	44,0
Інвестиційні гранти для ланцюгів доданої вартості	3,2	6,4	6,0	15,6
Інвестиційні гранти для садівництва та овочівництва	30,0	2,0	2,0	34,0
Підтримка асоціацій водокористувачів і відновлення зрошувальних систем	10,7	10,7	5,0	26,4
Фінансування середньо- та довгострокових інвестицій	2,8	2,8	2,8	8,4
Підтримка державних установ у сфері сільського господарства, в тому числі для прискорення вступу до ЄС	22,1	18,3	14,2	39,5
Підтримка Мінагрополітики (включаючи ведення Державного аграрного реєстру)	3,2	4,3	3,3	10,8
Підтримка безпечності харчових продуктів	2,1	1,2	1,2	4,5
Підтримка сільськогосподарських науково-дослідних та освітніх установ	5,2	5,2	4,7	15,1
Підтримка політичного діалогу та посилення технічної спроможності українських інституцій	11,6	7,6	5,1	24,2
Всього	342,6	488,3	164,9	972,4

Контакти

Центр досліджень продовольства
та землекористування (KSE Агроцентр)

© 2023, Україна,
Київська школа економіки
вул. Миколи Шпака,3

www.agrocenter.kse.ua

agrifood@kse.org.ua

Telegram
KSE Agrocenter